

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1007899332

Дата перевірки:
17.05.2021 22:36:48 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
17.05.2021 23:41:22 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: **Фазекаш Ніколетта**

Кількість сторінок: 42 Кількість слів: 13277 Кількість символів: 91973 Розмір файлу: 811.72 KB ID файлу: 1007992383

2.59% Схожість

Найбільша схожість: 0.65% з Інтернет-джерелом (https://www.mnogobook.ru/lubovnyie_romani/sovremennyye_lyubovn..)

2.59% Джерела з Інтернету

163

Сторінка 44

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

7.79% Цитат

Цитати

68

Сторінка 45

Посилання

1

Сторінка 48

0.05% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0.05% Вилучення з Інтернету

8

Сторінка 49

Немає вилучених бібліотечних джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

1

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНІВ ЛЮКО ДАШВАР «СЕЛО НЕ ЛЮДИ», «МОЛОКО З
КРОВ'Ю» ТА «НА ЗАПАХ М'ЯСА»

ФАЗЕКАШ НІКОЛЕТТА ВІТАЛІВНА

Студентка IV курсу

Освітня програма: «Середня освіта (Українська мова і література)»

за спеціальністю 014 «Середня освіта

(Українська мова і література)»

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 7 /27 жовтня 2020 року

Науковий керівник: Кордонець Олександр Анатолійович
кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології

Завідувач кафедри: Берегсасі Аніко Ференцівна
габілітований доктор, професор

Робота захищена на оцінку _____, «_____» _____ 2021 року

Протокол № _____ /2021

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Кваліфікаційна робота

**ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНІВ ЛЮКО ДАШВАР «СЕЛО НЕ ЛЮДИ», «МОЛОКО З
КРОВ'Ю» ТА «НА ЗАПАХ М'ЯСА»,**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV курсу

ФАЗЕКАШ НІКОЛЕТТА ВІТАЛІВНА

Освітня програма: «Середня освіта (Українська мова і література)»

Науковий керівник: Кордонець Олександр Анатолійович

кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології

Рецензент: Кузьма Оксана Юріївна

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури УжНУ

ЗМІСТ

ВСТУП	4-7
РОЗДІЛ 1	
РОЗВИТОК ЖІНОЧОГО ПИСЬМА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	8-17
РОЗДІЛ 2	
УКРАЇНСЬКЕ СЕЛО КІНЦЯ 90-х РОКІВ У РОМАНІ «СЕЛО НЕ ЛЮДИ».....	18-25
РОЗДІЛ 3	
ПРОБЛЕМА ПОШУКУ ЩАСТЯ І ДОЛІ В РОМАНАХ «МОЛОКО З КРОВ'Ю» ТА «НА ЗАПАХ М'ЯСА».....	26-36
ВИСНОВКИ.....	37-39
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	40-42

ВСТУП

Книги і сучасна література включно відіграє чималу роль у житті сучасного суспільства. Десь із 1980-х років письменники масово приносять нові теми, які раніше були табу. Це, до прикладу, теми голодомору, війни, сексу, наркотиків і т.д. На нашу думку, висвітлення таких тем є так званою реакцією на все те, що коїлося і, звичайно, замовчувалося. Сьогодні такі теми не є табуованими і мають право на існування. Нині ми налічуємо чималу кількість талановитих українських сучасних письменників, котрі творять як на території України, так і за теренами нашої держави. Серед відомих нам письменників-сучасників варто назвати таких: Ліна Костенко, Лесь Подерев'янський, Оксана Забужко, Володимир Лис, Любо Дереш, Ірен Роздобудько і, звичайно, Люко Дашвар, котра посіла чільне місце в літературі і збагатила її новими, колоритними книгами.

Люко Дашвар, а насправді Чернова Ірина Іванівна – українська письменниця, сценаристка. Народилася 3 жовтня 1957 року на Херсонщині. Закінчила Одеський інститут легкої промисловості, а згодом Академію державного управління при Президентові України. Як бачимо, наша майбутня професія рідко збігається із найменуванням спеціальності в нашому дипломі про вищу освіту. Люко Дашвар взяла для себе нове амплуа – кіносценаристки, і це непогано вдавалося, адже серіали показували на найвідомішому телеканалі України – «1+1». Послухавшись творчого поклику душі, внутрішнього голосу, письменниця взялася за прозу. Літературний доробок мисткині за десятиліття сформувався чималий: «Село не люди» (2007), «Молоко з кров'ю» (2008), «Мати все» (2010), «РАЙ.Центр» (2009), «На запах м'яса» (2013), «Ініціація» (2018), «ПОкров» (2015). Також вона є авторкою трилогії «Биті є». Це серія, котра складається із 3-х романів: «Биті є. Макар», «Биті є. Гоцик», «РАЙ.Центр». Така активна праця пані Ірини дала свої плоди – нагороди: «Коронація слова» за роман «Молоко з кров'ю», переможець «Книга року Бі-Бі-Сі – 2008», відзнака «Золотий письменник України» та інші. Письменницю люблять, читають, друкують, і перекладають. Тираж становить орієнтовно понад 300 тисяч примірників, а через це мас-медіа вважає її загальний наклад найбільшим в історії [10].

Як літературознавці, так і критики не залишили без уваги Люко Дашвар. Уже її перші твори отримали доволі широкий резонанс. Палітра відгуків дуже різноманітна, адже кожен бачить її і відгукується про книги письменниці по-різному.

Світлана Пиркало – лондонська письменниця та журналістка – відгукується про творчість Люко Дашвар досить позитивно і наголошує на тому, що письменниця в сучасному світі відзначилася плодovitістю й динамічністю, а також вказує на гармонійне поєднання в особі Люко Дашвар сценаристики та прозаїка [Цитата за:13, с.141].

Досить скептично поставився до творів прозаїка Леонід Кононович, який наголосив на тому, що Дашвар бере матеріал вже готовий і не робить ніякого відкриття. За словами критика, це виглядає банальним і нічого захопливого тут немає. «Дешева сенсаційність, суконна мова та абсурдність людських дій, котрі втілюються у книжковий продукт – головні риси книг сучасниці, які користуються попитом сьогодні» [18]. Критики виокремили такі недоліки письменниці як: порушення жанрової традиції у масовій літературі, сюжетні штампи, а також мовно - стилістичні недоліки [Цитата за:13, с.142].

Літературний критик Ніна Головченко зізналася, що спершу ставилася до романів письменниці негативно, через те що такі епатажні імена – а їх в літературі вистачає – найчастіше представляють собою хворобливе світосприйняття. Але згодом книги вразили пані Ніну своїм колоритом образів та об'єктивним мисленням [4, с.58].

Не залишила без уваги твори аналізованої нами авторки й Лариса Волощук, котра неодноразово висвітлювала у своїх працях романи пані Дашвар. Серед її праць, котрі дотичні до характеристики романів та творчості загалом, можемо виокремити такі: «Типологічні моделі образів у сучасному бестселері», «Київський простір у романах Люко Дашвар...» [2, с. 48-49].

У першій із зазначених праць, літературознавиця спочатку наголошує на тому, що представляти сучасну письменницю нинішньому читачеві не варто. Наголошує пані Лариса й на тому, що Дашвар як письменниця у своїх творах далека від реального відображення дійсності, а текстова напруга коливається між цілком протилежним душевним станом, певними моральними ідеалами, хворобою соціуму. Також дослідниця наголосила на вдалому поєднанні можливого та неможливого, реального та ірреального, Божого та сатанинського у творах авторки [2, с. 48-49].

У праці «*Київський простір...*» Л.Волощук через вміння Дашвар живописувати текст назвала її майстринею імпресіоністичної картини. Цей прийом, за спостереженням літературознавиці, помітний у таких творах: «РАЙ.Центр», «Мати все» [3, с.142].

Ю.Єгорова та Ю.Пінігіна у праці під назвою «*Позиція Люко Дашвар у фокусі літературознавчих інтерпретацій*» зазначають, що письменниці притаманна манера «прямого» зображення дій у творах, а стала культура інтерпретується у модифікованому варіанті. Герої творів перебувають у власних світах, окремо зі своїми історіями та

міфологією, а даний ефект досягається додаванням схематичного фольклору. Таке явище подібне до прийому Зофія Мігосека – «імітація *міфу поза міфологічною свідомістю*», тобто традиційні елементи виконують функцію ототожнення читачем уже відомих йому смислів, виступаючи поза своїм звичайним контекстом [Цитата за:13, с.143]

Літературний критик О.Ємець наголошує на пропагуванні в романах Люко Дашвар культу особистості («Село не люди», «Молоко з кров'ю», «На запах м'яса») та відзначає, що для її творів притаманна невелика кількість героїв, котрі різняться характерами та індивідуальністю. Для творів прозаїкині характерна різноплановість, що виступає потужним засобом контрасту [14, с.124].

Окрім літературознавців та критиків, до відгуків долучилися і відома телеведуча та журналістка Ольга Фреймут. Вона підкреслила, що у книзі «На запах м'яса» авторка убрала роман у найошатнішу українську, інтрига підтримувалася протягом усього роману: *«На запах м'яса» вразить (...) авторка заходить у серце на правах таздині. Чинить гармидер, викидає зайве. Спершу дратуєшся від того, що душу скуйовджено, але користишся, бо моментом ліпшаєш»* [7, с.369].

Загалом прозовий доробок письменниці великий і тематично різноманітний. У романах порушуються різноманітні і завжди актуальні проблеми суспільства. Тематика кохання є майже у всіх романах: «Село не люди» «На запах м'яса», «Молоко з кров'ю», «РАЙ.Центр», «Мати все», «#ГаляБезГолови», «Ініціація», «Покров», проте ця лінія не основна. Також тема села (власне хутора) або ж опозиція село – місто є теж провідною в її романах. Мисткиня показує село контрастно, не ідеалізує, а висвітлює всі його недоліки, труднощі та проблеми. На нашу думку, Люко Дашвар навмисне взяла за основу село, аби показати, що воно не відрізняється від міста нічим, адже тут такі ж люди, такі ж проблеми, нестача грошей, душевності, кохання, справедливості та інших чеснот, котрі є дефіцитом у будь-якій місцевості.

Часом воно – село – навіть перебільшує за обсягом проблем власне місто. Проблема батьків і дітей була і буде, адже перші хочуть як краще, а другі – як душа бажає. Проблема влади і грошей є безпосередньою центральною темою роману «РАЙ.Центр». Проблема політичної системи та боротьби висвітлена у романі «Покров», де головна героїня стоїть між вибором: минуле чи майбутнє, війна і збереження внутрішнього спокою. Кожна книга містить містичні факти: зв'язок із потойбічним світом, відьом, віщі сні, родинне прокляття, пекло. Письменниця вдало поєднала діалоги живих людей із примарами («РАЙ.Центр»), стару відьму чи то пак сільську цілительницю, котра передає свій дар маленькій дівчинці («Село не люди»), намисто – символ, яке передано у спадок від бабусі й визначає долю («Молоко з кров'ю») і т.д.

Отже, як бачимо твори багаті на різноманітну тематику, а сюжетні лінії вдало переплітаються одна з одною, в результаті чого на полицях книгарень з'являються книги, які стають бестселерами та улюбленцями багатьох читачів.

Актуальність роботи. Попри наявність численних відгуків на популярні романи письменниці Люко Дашвар, проблематика її романів «Село не люди, «Молоко з кров'ю» та «На запах м'яса» не була предметом окремого спеціального вивчення. Саме тому вважаємо тему нашої бакалаврської роботи актуальною.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній вперше зроблено спробу порівняльного й комплексного аналізу проблематики романів «Село не люди, «Молоко з кров'ю» та «На запах м'яса» Люко Дашвар.

Об'єктом дослідження в роботі є романи «Село не люди, «Молоко з кров'ю» та «На запах м'яса» Люко Дашвар.

Предметом вивчення виступають проблематика та психологізм названих творів, їх ідейно-художнє новаторство.

Мета дипломної роботи – проаналізувати проблематику романів «Село не люди, «Молоко з кров'ю» та «На запах м'яса» Люко Дашвар.

Для досягнення мети необхідно реалізувати **такі завдання:**

- 1) З'ясувати особливості розвитку жіночої прози в українській літературі;
- 2) Простежити, як змальовується українське село кінця 90-х років у романі «Село не люди»;
- 3) Проаналізувати проблему пошуку головними героїнями свого щастя й долі в романах «Молоко з кров'ю» та «На запах м'яса»

У роботі використані такі **методи дослідження**, як аналітичний, біографічний (залучення тих фактів із життєпису письменниці, які допомагають краще зрозуміти специфіку творів), порівняльний (з'ясування типологічних паралелей між творами Люко Дашвар, а також інших представниць жіночого письма ХХІ ст.), культурно-історичний (аналіз художніх творів у контексті суспільної доби) та естетичний (оцінка художніх творів з погляду їх естетичної вартості) методи.

Структурно дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел й Інтернет-ресурсів.

РОЗДІЛ I

РОЗВИТОК ЖІНОЧОГО ПИСЬМА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Кожна епоха дає поштовх людині для переосмислення цінностей, підбиття підсумків, аналізу вчиненого. У багатьох з'являється бажання опанувати щось нове, досягнути і винайти краще. Таке бажання виникає не тільки у роботі, у навчанні, а й у літературі, а вона дотична до письменників, митців, творців слова. Врешті-решт з кожною новою епохою людина прагне кращого, так і письменники. Зміни в житті приносили переважно письменники-чоловіки, бо вони ж – сильна стать. Варто згадати, хто першим полетів до космосу – чоловік, першими воїнами були чоловіки, вважали головним у родині – чоловіка, найпершого Бог створив так само представника сильної статі.

Довгий час у культурному світі важко було уявити жінку, котра прагне висловити свою думку, відстоювати свої права, є в змозі забезпечити себе і піднести себе у колах людей як справжню індивідуальність. Та часи змінювалися і, ймовірно, все почалося з Жанни д'Арк. Як можливо сприйняти те, що тендітна і ніжна особа може очолити військо чи вступити у двобій із чоловіком?

Сучасна «жіноча» література дала про себе знати ще в кінці 80-х – на початку 90-х років і до цього часу вона на устах як у літературознавців, так і критиків. Прихід такої літератури в світ дав поштовх замислитися над тим, чи взагалі варті ці тексти читання, чи мають вони право на існування, чи можуть вона розглядатися як окрема галузь словесності. Для дослідження такого літературного явища та його осмислення, на початку 90-х входить новий термін – «гендер». Феномен такого типу прози є привабливим об'єктом для обговорення, літературознавчих студій, а також читання [Цитата за: 16, с.21].

Яскравим зразком представництва фемінізму можна вважати Жорж Санд, котра поставила перед собою принципи, яких дотримувалася: економічно незалежна, свобода замість шлюбу та дітей, штани замість сукні. Вольових жінок вона поставила на перший план і у своїх романах, де вони були морально та фізично стійкими і протистояли життєвим труднощам, спираючись на власний розсуд та розум. Ймовірно, вона змальовувала їх із представниць (героїнь) класичної, а саме російської літератури, котрих створили Олександр Пушкін, Іван Тургенєв, Микола Чернишевський. Її вразила насамперед енергійність, інакодумство, самостійність жінок, які не поступались ні в чому чоловікам: «Боротьба за нове життя сильно змінила російську жінку. Радикально налаштовані жінки боролися за рівноправність з чоловіками, що проявлялося, зокрема, у

прагненні підкреслити свою мужність... Ці жінки не хотіли бути «слабкими» і «привабливими». Вони коротко стригли волосся, носили темні окуляри і сукні, їх хода стала менш плавною, тобто вони відмовлялися від традиційного образу елегантної жінки. З дивовижною послідовністю вони боролися за природність своєї поведінки, відкрито сміялися на світських раутах...» [19, с. 3-4].

Жорж Санд, ймовірно, не висувала проблему про місце жінки в суспільстві, якби не її власний досвід, тому проблеми шлюбу, роль жінки і її рівність серед інших, стали основною ціллю в її житті, котру вона намагалася донести, висвітлюючи проблеми у романах. Зовнішній вигляд письменниці відповідав її цілі, тому критика в її бік була звичайним явищем [19, с. 5].

Михайло Соловйов – російський письменник та лікар – підкреслював, що жінка завжди повинна залишатися жінкою, адже вона слабша від природи. Його твердження підтримала, але дещо перефразувала В. Погребна, яка вважала, що такі зовнішні зміни (короткі стрижки) та штани замість атласних суконь були не зразком наслідування чоловіків, а так званим актом непідкорення системі і повторне нагадування чоловікам про необхідність автономізувати жінку в суспільстві [19, с.6].

Саме Жорж Санд стала першою жінкою, котра розробила новий жанр у французькій літературі XIX століття і почала в ньому творити – психологічний романтичний роман. Сенс його полягав у мінімальній кількості героїв, де основний акцент припадав на індивідуальну духовну свободу життя, якої так прагнули герої романів. Творити в такому жанрі письменниця почала для того, щоби жінка стала автономною від середовища соціуму, від якого безперечно залежала і стала приниженою. Її жінки-героїні мали за мету емансипувати від приниження та утисків і їхню сторону, тому пропонувала ідею «вільної жінки», доля та життя якої буде суцього в її власних руках. Яскравим зразком такого роману є «Індіана», в основу якого були покладені автобіографічні факти із життя мисткині; «Консуелло», де жінка мала в першу чергу талант і не приховувала його, вона була на рівні з чоловіками і прагнула займатися суспільною діяльністю задля збагачення духовного світу [6, с.78].

Письменницю в першу чергу цікавило те, як люди, котрі оточують нас, впливають на душу людини. Підбивши підсумки, вона дійшла висновку, що примітивщина і людська загальна дійсність позбавлена високих ідеалів і духовності в тому числі, а це в свою чергу є один із факторів виникнення насильства, лицемірства та знецінення культури. В якійсь мірі, вона мала за мету відновити ці цінності, а тому і плекала надію на краще і прийде кінець світу абсурду [6, с.78].

В українській літературі заявити про свою автономію і звернути на себе увагу вдалося Марко Вовчок, що вразила кола інтелігенції своїм вмінням і розумом. Безперечно, варто згадати також і Лесю Українку, і Олену Пчілку, і Наталю Кобринську, і Ольгу Кобилянську. Не кожна з них можна віднести до кола феміністок, ось, до прикладу, Наталя Кобринська насправді була жінкою, котра довела світові і в першу чергу літературі, що жінка варта чогось. Вона була активною учасницею феміністичного руху, на основі цього вона видавала оповідання, до прикладу, «Дух часу», «Задля кусника хліба», де висвітлила наболіле і підкреслила проблеми, на котрі варто звернути увагу. Більшість цих письменниць займалися громадською діяльністю, окрім творів у світ виходять праці публіцистичного характеру: О. Кобилянська «Дещо про ідею жіночого руху», Є Ярошинської «Чого нам боятися?», Г. Григоренка «Справи вищої освіти» [21, с.9].

Щодо Лесі Українки та її феміністичні погляди, то письменниця тут посідає особливе місце. У дисертації М.Крупки дається аналіз прозового доробку мисткині в контексті жіночої літератури, у якій відбилися емансипаційні ідеї. Отже, підбито такі підсумки: поетичні твори, котрі не могли реалізуватися за певних обставин, були компенсовані прозовими; епічний жанр яскравіше забезпечував існування літератури, її «корисність», внаслідок цього певним чином встановлювалася гармонія між соціумом та культурою, які залишили слід на українському модернізмі; більшість оповідань писалися на конкурси для молоді («Пізньо», «Жаль», «Голосні струни» та інші); проза була цариною для апробації нових тем [21, с. 9-10]

У 60-х роках ХХ століття популярності набрав гендерний рух, внаслідок чого виникають терміни «сексизм» (*Сексизм (англ. sexism, від лат. sexus – стать, синонім – гендерна дискримінація) – дискримінація людини за ознакою статі чи гендерною ідентичністю. У суспільстві сексизм може бути представлений у вигляді системи стереотипів, офіційно закріплених положень чи навіть ідеології. В основі сексизму лежить переконання про перевагу однієї статі над іншою. Основним противником сексизму виступає фемінізм*), «мовна нерівність» та «дискримінація за ознакою статі» [28, с.175].

Головним питанням для пом'якшення невдоволення обох сторін було розглядання статусу рівноправності і позбавлення утисків жіночої статі зі сторони представників сильної. Спираючись на це, з'явилися два види текстів – «чоловічі» та «жіночі», з точки зору дослідників – «сильні» та «слабкі». На синхронічному етапі дослідження цих різновидів прози постає питання про наявність так званої «жіночої мовної особистості» та

«чоловічої мовної особистості», що постають досить-таки суперечливим явищем [29, с.178-179].

На нашу думку, обидві незалежні статі мають право на письмо та на відстоювання своїх прав й автономії. Якщо ж аналізувати тексти чоловіків-письменників та жінок-письменниць, то ми все ж таки побачимо різницю у стилі написання, адже жінки використовуватимуть більше чуттєвості, деталізації, ввічливості, ніжності та трепетності у написанні, наявною буде яскрава емоційно-забарвлена лексика та глибоке дослідження внутрішнього світу і психології людини разом із її переживаннями, внутрішній монолог героя. Чоловіки у свою чергу прямолінійно описуватимуть героїв та їх стан, орієнтуючись на розум та раціональність, а не на почуття та поклик серця.

Сприйняття світом терміну «жіноча проза» або ж «жіноча література» чи «жіноче письмо» є досить таки болісним, через те, що більшість вважає таку літературу «рожевою» чи то пак «дамською». Віддавна жінки полюбили жіночі романи і більшість вважало, що сюжети творів мають і містять суцільно трагічний кінець, нерозділене кохання, а такі книги написані суто для жіночої аудиторії. Маргіналізація жіночої літератури виражається у неправильній етимології слововжитку: існування «жіночої прози» та «чоловічої прози» паралельно немислиме. Таку позицію підтримала і російська лінгвістичка Марія Зав'ялова. На думку американської вченої Г. Еріксон, жіночі твори – це такі твори, де жінка зображена як протагоніст [27, с.13].

У свою чергу М.Крупка вказала, що центральною проблемою жіночого письма є акцентуація уваги на проблемах статі. Виходячи зі сказаного, дослідниця виокремлює три риси, які характерні для «жіночої літератури»: жіноче авторство, наявність жінки – протагоніста, проблематизація гендерної ідентичності [27, с.13].

Відома українська письменниця Оксана Забужко не використовує терміну «жіноча література», бо знаходить у ньому нотки вульгаризації, а називає її «феміноцентричною літературою». Письменниця має надію, що вживаний нею термін стане неабиякою альтернативою для терміну «жіноча література» [27, с.13].

Варто наголосити, що в термін «жіноча література» входять різні роди і жанри письма: лірика, драматургія, детектив, фантастика, також розрізняють жіночу поезію та жіночу прозу. У 90-х роках минулого століття з'являється група прозаїкинь, що почали висувати у своїх працях проблеми сучасної жінки, серед них О.Забужко, М.Матіос, О.Пахльовська, Л.Тарнашинська та багато інших. Та сьогодні подібних угруповань уже не існує, що і спонукає нас до аналізу їхньої творчості, до реалізації в ній та трактування образу жінки. Акцентуація уваги саме на так званому «новому» образі жінки та новій

концепції особистості дає змогу розглядати їхню прозу 90-х років як один із різновидів феномену [27, с.13-14].

У сучасній українській жіночій прозі постало феміністичне питання, що було пов'язане із світосприйняттям фемінізму в Україні наприкінці ХХ століття. Таке «проникнення» в суспільство мало неабиякий вплив на кола інтелігенції та і людей загалом – починають відкриватися різноманітні центри: Харківський центр гендерних досліджень, «Центр гендерних студій» у Києві, Львівський науково-дослідний центр «Жінка і суспільство» та багато інших культурних центрів. Окрім того, випускалися у світ часописи («Філософська думка», «Слово і час»), публікувалися статті, де порушувалися згадані проблеми [27, с.14].

Фемінізм (від лат. *femina* – жінка) – теорія рівності двох статей, яка творить ідейну основу організованого руху жінок. Суттю феміністичних переконань є думка, що жінка зазнає суспільної дискримінації, насамперед через приналежність до своєї статі. Сам термін «фемінізм» був сформульований соціалістом-утопістом Шарлем Фур'є в кінці ХVIII століття [30, с.202].

Тогочасному світові була властива патріархальна прерогатива, яка домінувала в різних сферах життя. Жіноча література мала чимало перепон для свого існування, адже її сприймали, як щось низьке, меншовартісне та «погане». Чимало часу потрібно було для самореалізації цього різновиду письменства.

Для того, щоби детальніше ознайомитися із жіночим письмом, варто звернутися до праць літературознавців. До прикладу, Мирослава Крупка у праці під назвою «Емансипаційні тенденції в українській жіночій прозі кінця ХІХ – початку ХХ століття» зазначає, що літературу цього періоду можна поділити на декілька етапів:

1 – виокремлення жіночого письма як самостійного явища в літературі. Твори цьогочасних письменниць стають визначною частиною літературного процесу. Вони починають набувати феміністичного характеру, з'являється новий тип жінки-героїні. Така новизна у літературі відбилася у художніх набутках таких митців як: М. Грушевський, Г.Хоткевич, І. Франко, С. Єфремова та інших;

2 – центром дослідження стають біографічні дані самих письменниць та їх літературна спадщина. Тут варто вказати праці таких літературознавців як: А. Гуляк, А. Криловця, О. Бабишкіна, Т. Третяченко, І. Денисюк та інші [21, с. 6-7].

Специфіка жіночого письма полягає у сконцентрованості на внутрішніх переживаннях героїв, дослідженні їхньої психології: жінка сприймає все довколишнє на емоційному рівні, який є головною рисою літератури. Жіноче письмо тяжіє до викладу

суті проблем, котрі виходять із досвіду самих авторок. Представниці цього напрямку воліють представити світові своє бачення щодо масштабних процесів, котрі відбулися у цивілізації, на основі жіночої думки, котра раніше вважалася не потрібною, зробити реконструкцію українського минулого (Л.Таран, М.Матіос, Т.Заріна і т.д.) [21 с.5-6].

Ганна Улюра найменує жіночу літературу «художніми творами, створеними жінками. Отже, жіноча література вміщає різні за стилем, жанром, видом, ступенем і мірою таланта та впливу на літературний прогрес тексти, котрі поєднані одним єдиним чинником – статтю автора». Також, літературознавчиня наголошує, що феміністська теорія базується на тому, що саме «говоріння» жінки «своїм голосом», відчутно модифікує патріархальні механізми презентації [25, с.8].

Попри всі вагання – виділяти її окремим жанром літератури чи ні, вона все ж таки залишається неоднозначною літературною категорією. Перш за все, варто зазначити, що жіноче письмо має певну специфіку, що і дозволяє виокремити її як автономну і дати місце для існування. Щодо охарактеризування явища «жіноча проза», виходячи із сказаного вище, ми бачимо різнобічність тлумачень та думок [20, с.19]

Ще одну спробу тлумачення цього явища зробила Г.Рижкова у своєму авторефераті: «Неоднозначна категорія літературознавства, оскільки для виділення відповідного масиву художніх текстів переважним чином застосовуються не жанрово-стильові чи ідейно-тематичні виміри, а мотивація за ознаками гендеру автора твору». Крім цього, дослідниця підкреслила, що *«жіноча» проза має й певну специфіку, що, власне, і дозволяє виділяти цей шар літературного потоку в окремий ієрархічний рівень розвитку світової та національної літератури»* [20, с.19].

Власне «жіноча» література тільки наприкінці ХХ століття була офіційно визнана літературним явищем, яке наразі виділяється як феномен вітчизняної літератури. Ця проза критикується, публікується, аналізується і перебуває в постійному обговоренні та дискусії. На основі цього виникла феміністична критика, яка набула неабиякої популярності, й представлена вона такими іменами, як: Агеева В., Гундорова Т., Забужко О., Павличко С., Зборовська Н. та інші. Тип жіночого сприйняття відбиває неординарний досвід жіночого існування, котрий виявляється у текстах творів. Такі твори певним чином пропагують альтернативну модель культури. Таким текстам притаманний герой, який переживає і пропускає крізь себе психологічну та світоглядну кризу, в якому відбивається екзистенція сучасної людини та суспільства [24, с.226].

Тексти жіночої прози мають особливий характер, у першу чергу вони є читабельними і цікавими іншим жінкам, адже хто зрозуміє проблеми жінки, як не подібна

їй?! Особливості модерної прози полягають у наявності широкого кола письменниць, яку вони роблять цікавою і популярною не тільки на теренах України, а й поза її межами. У поданому контексті варто навести до прикладу таку відому сучасну письменницю, як Євгенію Кононенко, яка увійшла в літературу і поповнила її добрими книгами, серед яких і повісті, і романи, і оповідання, і дитячі книжки та багато іншого. Вона отримала своє визнання саме за коротку прозу і за її ідейною-тематичну різноманітність: стосунки з чоловіком; зрада; батьки – діти; здобуття незалежності, заробітчанство; внутрішні переживання; кохання та пошук власної ідентичності. Одним із ключових романів письменниці, котрі зараховують до жіночої прози, є «Зрада» та «Імітація», де героїня постає на зламі століть, а також символізує переміни в житті, рух вперед – назад. Відгукується про мисткиню та її талант Христо Вікторія так: «Творчість мисткині – непересічна, має виразне інтелектуально-національне звучання і неабияке значення для становлення сучасної української культури. Уже перші прозові твори авторки засвідчили прихід в літературу самобутньої письменниці з оригінальним стилем. Твори її відзначаються легкістю та розкутістю письма, динамікою розгортання сюжету та внутрішнім аристократизмом»; «У своїх творах Євгенія Кононенко порушує не тільки проблеми, які хвилюють сучасну жінку, хоча саме їй відведено магістральне місце, а й ряд інших актуальних для сучасного суспільства питань, які турбують людей усього світу, що робить її творчість досить помітним явищем глобального масштабу» [24, с. 224-225].

Часто постає питання: «У чому полягає специфіка жіночої прози»? По-перше, більшість дослідників виокремлюють її на фоні статі – чоловіча проза та жіноча проза. На авторстві слабкої статі фактором поняття «жіноча література» наполягає Ганна Улюра, котра вміщує у це поняття художні твори, які є різноманітними за своїм видом, стилем, жанром, але спільні єдиною рисою – статтю. Оксана Забужко вважає таку прозу «бабською та нормальною», а тексти як усвідомлення і написання вже пережитих речей. По-друге, центральний теоретичний акцент полягає у визначенні статі автора, чи то пак її літературну творчість. У ХХ-ХХІ століттях жіночий голос став значно відчутнішим, адже з'являються багато нових імен сучасних письменниць. Російська лінгвісткіня залежно від творчого вибору установи ділить письменниць на таких:

- ті, які засвоюють чоловіче сприйняття;
- підкреслюють жіночу ідентичність і викликають появу жіночого письма;
- ті, котрі не бажають ототожнюватися із будь-якою статтю [5, с.266].

Відштовхуючись від класифікації формальних ознак, жіночій творчості притаманна класифікація. Т. Воробйова, зважаючи на ідейно-тематичний рівень та художньо-естетичні своєрідності, виокремлює такі типи жіночої прози:

- андрогенну (пряме вираження світоглядної позиції);
- феміноцентричну (визначальна риса – концепція особистості жінки).
- квазіжіночу (притаманна риса – акцент на психології та внутрішньому світі героя) [5, с.266 - 267]

Часто текст має переважаючу домінуючу ознаку одного типу, котра переплітається з іншим типом. Проте даний поділ є умовним, а основними кваліфікаційними ознаками пані Воробйова виокремлює такі формальні чинники як:

- концепцію особистості;
- імітацію художнього світу твору;
- вираження власне письменницької позиції (пафос, манери);
- художню своєрідність прози [5, с.266]

Сучасне жіноче письмо характеризується жанровою різноманітністю, серед відомих жанрових різновидів можемо виділити такі: документальний роман, інтелектуальний, соціально-психологічний, химерний роман з елементами містики та міфології, роман-хроніка, комічний роман, трилер, роман-мелодрама, «жіночий роман» (роман про кохання), саспенс та інші.

Жіноча проза перейняла риси від постмодернізму:

- гра без правил;
- гротеск та іронія;
- розуміння і сприйняття своєї епохи, коли суспільство рухається по колу або ж просто спинилося;
- повторення вже зроблених дій (в сучасній літературі відсутність домівки, зруйнування сім'ї і т.п.) [1].

Жіночій прозі минулого і нашого століть властива текстова характеристика, котра є основою жіночого феномену – тілесного, внутрішнього, чуттєвого, жіночного.

Традиційні тексти, в яких є жіночі риси, вони власне підкреслюють чоловічі літературні стереотипи, художнє зображення. Дані тексти не можуть повністю виразити жіноче бачення, адже йде акцент на чоловічий суб'єкт [1].

Синтетичні тексти конкурують із чоловічою нормативною практикою, де письменниця творить світ жінки, сплітаючи його із чоловічим. Мисткині пробують творити вищезазначений андрогенний текст – твори Євгенії Кононенко, твори Софії Майданської. Ці твори мають завдання – пошук взаєморозуміння між обома статями, ці завдання постають у таких творах: «У неділю рано», «Бра», «Над ліжком», «Тридцять третя соната» та інші [1]

Виокремлюють *тексти, де актуалізуються феміністичні концепції*, а письмові притаманні маскулінні риси – нищення канонічних приписів, мовна аномованість. Таким творам притаманний бунтівний характер, жінка наділена чоловічими рисами (агресія, сила, мужність, грубість), епатажна мова, сюди відносимо прозу Ірен Роздобудько, Оксани Забужко, Тетяни Малярчук, Галини Пагутяк [1].

У літературі з'являється *нова героїня* – сучасна жінка, котра сильна, непокірна, горда, емансипована й активна. Відрізняється нова героїня від «сентиментальної» (традиційної) тим, що «теперішня» жінка цікавіша, багатша, здатна до самоаналізу [1].

Отже, підбиваючи підсумки, можемо перерахувати ряд особливостей, котрі властиві жіночій прозі:

- маскулінізація жінки, переосмислення ролі жінки-матері;
- принципи, які переважають: асоціативність, умовність, пояснення «художнього світу жінки» самою жінкою;
- формальна та змістова перебудова;
- формує оновлену естетично-філософську побудову жінки, яка долає на своєму шляху всі перепони;
- новаторством такої прози є тематично-ідейні пошуки, спрямовані на руйнування старих, традиційних стереотипів;
- з'являється інший – психолого-динамічний портрет, де висвітлюються всі переживання головного героя (переважно героїні), показуються свідомість та підсвідомість на глибинному рівні, всі проблеми пояснюються очима та відчуттями жінок;
- у побудові образів виокремлюють такі тенденції: центральним образом постає людина, переважно творча; акцентується увага на екзистенції; герой перебуває у кризовому стані – фобії, депресії, манії;
- у сучасній прозі центральною проблемою постає – індивідуальний вибір кожної людини, тобто кожен із них будує своє життя, незважаючи на приналежність до «слабкої» статі;

- у текстах ведеться дискусія гендерної рівності, суперництва;
- на перший план висувається суверенна індивідуальність, яка «живе» сама по собі і не зважає на статевий фактор;
- художні конфлікти відображають глобальну проблему людства – самотність людини у великому світі [1].

Українська літературознавиця Ніла Зборовська серед головних параметрів жіночого письма виділяє такі:

- 1) інтимні нюанси зі свого життя (опис тіла та сексуальності), що є складовою опису автобіографічного сюжету;
- 2) стиль письма, тобто емоційне розгортання подій;
- 3) протистояння жіночого та чоловічого приватних світів;
- 4) значення набутого досвіду в контексті жіночого життя [15, с.142].

Отже, підбиваючи підсумки сказаного, ми бачимо, що літературний процес становлення і розвитку українського жіночого письма непростий і багатогранний. Спираючись на літературний набуток перших письменниць-феміністок, можемо стверджувати, що їхня діяльність дала значний поштовх для розвитку жіночої прози. На сьогодні вона набула великого поширення і стала невід'ємною складовою літературної діяльності. Прозу минулого та нинішнього століття можна характеризувати, як явище багатоаспектне, а мисткині, відкриваючи світові важливі для них теми, вже не конфліктують із чоловічою прозою, а рухаються задля одної мети – збільшити літературу добрими книгами, де кожен віднайде свою.

РОЗДІЛ 2

УКРАЇНСЬКЕ СЕЛО КІНЦЯ 90-х РОКІВ У РОМАНІ «СЕЛО НЕ ЛЮДИ»

Люко Дашвар – це письменниця, котра добре відома сучасній читацькій публіці. Дебютувала вона у 2007 році – романом «Село не люди». Він був не тільки представлений на читацькому конкурсі, але й став лауреатом Міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова» та «Дебют року». Всі її книги друкувалися в одному із найбільших видавництв України – «Клуб сімейного дозвілля». Як зізналася письменниця в одному з інтерв'ю, що якби не конкурс, то світ і не побачив би цей роман [26].

Якщо в класичній українській літературі XIX століття тема села була панівною (майже всі письменники-реалісти описували життя українського села, складний перехід від патріархального до модерного суспільства), то у літературі XX-XXI століття місто посідає все більше місця (яскравим прикладом такої тенденції став роман «Місто» В.Підмогильного). Персонажі сучасної постмодерної прози також є переважно мешканцями міст, адже це дуже комфортні умови для розвитку багатопроblemного роману. До прикладу, місце подій в творах Ю.Андруховича – переважно Івано-Франківськ, у С.Жадана – Львів, А.Любки – Виноградів, Ужгород тощо.

На нашу думку, Люко Дашвар обрала саме село свідомо, щоби показати (і це їй вдалося) село з усіх боків реально, без ідеалізації, прикрас та зайвої сентиментальності. Вона здійснила так званий патологоанатомічний розтин, де показала всі заздрісні, ненависні хвороби села, всі його гнійники і ракові клітини, які призводять до занепаду культури і традицій і в результаті – відмирання такого організму, як село і, врешті-решт, поставила діагноз: село не люди.

Роман «Село не люди» – це не типовий прозовий твір, а колоритна скарбниця, у котрій ми віднайдемо відомі або ж нові для нас речі. Назва роману говорить сама за себе, а тлумачити ми можемо її так: село – це місцевість, яку не можна і не потрібно ототожнювати із її мешканцями. Назва твору походить від крилатого вислову: «Село – не люди»: *«Село — не люди, — відповів Ігор. — Розглядати село як скупчення людей — величезна помилка. Село — це традиції, це скарбниця нації, це продовження природного способу життя на противагу звихнутій урбанізації»* [8, с.89].

Вже у самій назві ми відчуваємо певну негативну конотацію, а подальші вчинки персонажів ще більше підсилюють таку думку. Адже більшість із нас думають, що селяни – це спокійні люди, без проблем і без клопоту, котрі шанобливо ставляться до сусідів і до односельчан. Такі стереотипи розвіює роман Люко Дашвар. Ми бачимо, що представляє

собою село Шанівка, які секрети воно в собі несе, на що здатні селяни, які цінності важливі, чи панує людяність і гармонія у сім'ях та серед сусідів і, найголовніше, ми відповімо на питання: село – не люди? Чи село – нелюди?

Як ми вже відзначали, події роману відбуваються у вигаданому невеличкому селі Шанівка: *«Шанівка так ловко причаїлася у низині між пагорбами, наче од ворогів ховалася. Здавалося, впадеш сюди з неба – так на віки й залишишся»* [8, с.10]. Авторка зображує його у чи не найскладніші з економічної точки зору часи – кінець 90-х – початок 2000-х років. Колись це був великий населений пункт, з колгоспом, школою, клубом, фермою тощо. На початку роману про це нагадують тільки руїни та покинуті будинки. Залишилось у Шанівці всього кільканадцять родин. Це село навіть не було позначено на карті, а фактично належало до сусіднього села – Килимівки: *«...довго шукав на мапі Шанівку, та не знайшов.... – Ви Килимівку шукайте, Килимівка точно є. А наша мала Шанівка – поруч»* [8, с.223]. Вулиць тут також небагато, є одна – головна вулиця, де проводить місцевий підприємець Залусківський торги, ярмарки, тут і збирається селянство для зборів та різних обговорень. Школи у селі немає, тому діти ходять пішки до Килимівки: *«Килимівська школа нахабно займала один із найкращих будинків села, що зберігся ще з довоєнних часів...»* [8, с.12]. За розміром село невелике, у ньому є тільки три ґрунтові дороги:

- 1) до Килимівки;
- 2) до розваленної ферми;
- 3) до занедбанної колії.

Шанівка – це село, де панують типові сільські проблеми: алкоголізм, безробіття, бідність, відсутність освітніх закладів (ні садка, ні школи) та будь-яких інших соціальних установ, а отже й перспектив на майбутнє тощо.

Мовознавиця О.Романенко у праці «Архетип села у високій та масовій літературі» зазначає, що Шанівка у романі самотужки руйнує себе і є так званою темною силою, проте між людей є ті, хто може припинити процес деградації і розпочати старт до розвитку села. Продовжуючи думку, лінгвісткня наголошує, що Люко Дашвар зображує село, яке вже почало знецінювання надбань (десакралізація) і занедбувати моральні установки (деморалізація). Такий підхід у змалюванні українського села авторка задекларувала вже у самій назві роману, а подальші події твору тільки підкреслюють таке твердження. Тут переважає стале розуміння і сприймання дійсності та образу. Село наділене такою рисою як «нелюдська» темна сила, довкола якої і розгортаються події твору [23, с.18-19].

Р.Зубко у праці «Опозиція село – місто у романах Люко Дашвар та її вплив на формування образів – персонажів» наголошує на існуванні конфлікту між селянами та міщанами, який існує у різносторонньому баченні світогляду, вірувань, цінностей. Через те, що село – це маса людей, котрі вороже налаштовані до опозиції, тобто до міщан, вони в свою чергу висловлюють своє особисте суверенне ставлення до села, котре часом постає відлюдькуватим і ворожим. Також пані Роксоляна виділяє письменників, котрі так само, як і Люко Дашвар, аналізували у своїх творах конфлікт село – місто. Це, зокрема, С.Талан, Л.Дереш, В.Шкляр, Д.Корній, П.Яценко та інші. Авторка праці розділяє думку літературознавиці С.Романенко і підкреслює, що у самій назві роману панує якась відчужена енергетика міщан до селянства [17, с.184-185].

Ми погоджуємося з обома думками, адже споконвіків обидві сторони конфлікту – представники різних суспільних станів ставились не із захопленням одне до одного. Яскравим втіленням зверхнього ставлення жителів міста в романі є коханка Крупки Ігора – Жанна. Вона зневажливо ставиться до Катерини, коли та приїхала до історика по допомогу. Жорстокі фрази ця жінка кидала прямо у вічі Катерини: *«...Звідки вона вилізла...», «...Як ти допустиш, щоби я приймала ванну після цієї брудної», «...Це дуже дивно, до тебе, такої...інтелігентної людини, запросто приходять якісь волоцюжки...»* [8, с.197].

Я.Дубинянська – українська письменниця та журналістка – у статті під назвою «Переможців не судять» зазначає, що тема села для Дашвар стала так званим «зоряним квитком», нібито така примітивна тема лежала під ногами, а ніхто нею не скористався. Ймовірно, це пов'язано із тим, що «Клуб сімейного дозвілля» охоплює найвіддаленіші куточки міст і сіл, а такий сюжет стане (став) душевно близьким для селян/хуторян [12].

Не погоджуємося із твердженням пані Яни, адже Люко Дашвар обрала спеціально глухе село, якого немає на карті і де нема асфальтованих доріг, але серед такої Богом забутої місцини, знаходяться люди із великим серцем, здатні по-справжньому чекати, шанувати, кохати, незважаючи на всі приниження та засудження. Так, можливо, така тема стала для селян сюжетно і тематично близькою, але для будь-якого суспільного прошарку цей роман буде чимось рідним. Щодо «зоряного білету», то примітивної теми, яка лежала під ногами, то – ні, темою послуговувалися чимало письменників, а серед них і Дашвар, а найголовніше не те, хто яку тему обрав, а як вдало й наскільки майстерно він використав її і як висвітлив проблеми українського села [12].

Жителі місцевості зображені колоритно і, що найголовніше, правдоподібно: чоловіки – лінуються, п'ють, а жінки у свою чергу є неосвіченими і покликані тільки народжувати дітей, як це було раніше і збереглося до нашого часу. Проте, крім таких не

надто позитивних сторін, ми завжди повинні шукати промінь світла, а він є, і це – людські якості, які все ж збереглися у деяких героїв твору. До прикладу, Катерина – дівчина, котра вміє чесно кохати, яка шанує батьків, їй важко брехати, це видно з ситуації навколо нещасного випадку з Сашком та Сергієм, котрий призвів до втрати першого. Дівчину зсередины з’їдає те, що вона замовчує правду, вона щиро плаче через смерть Сашка.

Недоліків у селі чимало, але є, на щастя, і переваги, ось до прикладу, Катрі для щастя багато не потрібно: *«Катерина влізла в дешеву китайську курточку, розцяцьковану штучним хутром, розпромінилася»* [8, с.49], *«Ти на мене тільки подивись. І пальто в мене гарне, і заколки красиві... І ліфчик у мене є...»* [8, с.50].

О.Свириденко у праці «Опозиція місто – село (столиця – провінція) у прозі Люко Дашвар» наголошує, що на сьогодні так званий феномен великого міста яскраво висвітлений як у працях критиків, так і в працях літературознавців: С.Павличко, В.Агеєва, В.Фоменко, М.Тарнавський та інші. Також пані Свириденко наголошує на вже давно панівній та усталеній проблемі місто – село або столиця – провінція. У літературному доробку пані Дашвар порушеними є обидві проблеми [24, с.58].

О.Свириденко наголосила на колоритному зображенні села, а також на тому, що авторка не ідеалізує Шанівку, а описує його натуралістично: від детального опису місцевості, до інтимних, часом шокуючих читача моментів [24, с.58].

Літературознавиця подає образ села, беручи за основу його ж мешканців. Ми погоджуємося з таким підходом, адже те, що лежить на поверхні, це одне, а якщо заглибитися, то побачимо найчистішу правду, періодами навіть болючу. Доречним є приклад принципу айсбергу (за Ернестом Хемінгуєм) – вершина його і є Шанівка, яка з вигляду є примітивним селом, а частина айсбергу під водою – і є тим менталітетом, проблемами, цінностями, які насправді панують у цьому селі. Важка праця селян і вироблене тіло формують у читача в уяві якраз таке село, де фізично важка праця стає єдиною умовою виживання, так саме виживання, а не життя [24, с.58-59].

Пейзаж, описаний у творі, має буденний чи то пак соціальний акцент. Письменниця надає природі людських якостей, але не описує її поетично, а радше примітивно: *«Глухої, як баба Килина, вересневої ночі...»*. В описі історії села, письменниця вдається до «шагреневого зменшення», що є алюзією на О.Бальзака. Тобто вона примушує читача замислитися над такою трансформацією і надання статусу нікчемності самій місцевості. Воно – село – ніби шматок тієї шкіри почало меншати і втрачати своє масштабність та позицію. Окрім Оноре де Бальзака, є алюзія і на Лесю Україну – «Лісова пісня». Саме цією фразою герой твору Леонід (Льонька) іронічно називає один із трудоднів.

Місцевий бізнесмен-підприємець Залусківський – єдиний роботодавець, на якого покладається все село, але за яку мізерну плату – олія, мука, сіль тощо: «...Аж п'ять літрів олії заробив...». Доброзичливість та великодушність такого чоловіка зашкалює, адже він, на думку людей, робить добрі справи, але насправді Залусківський інший – він жорстокий, холодний, шукає вигоду та користь у всьому:

– *Трактора даси. Я поле своє виорю. Озимину засію.*

– *Хай буде, але на своєму пальному оратимеш!*

– *Добре, – Роман відштовхнувся від постаменту, підвівся. – То я пішов....*

– *Поїсти з собою візьми. І щось тепле. Ночі вже холодні.*

– *От, який ти у нас дбайливий, Залусківський! – осміхнувся Роман.*

– *Атож. Що б ви без мене робили. Повиздыхали б! – образився Залусківський [8, с.19]*

Із діалогу Романа та Залусківського бачимо, що другий вдає із себе чуйну людину, котра за будь-яких обставин готова прийти на допомогу, але не тільки на користь іншим, а, в першу чергу, собі. Більше того, він користується своїм становищем, а тому бачить у людях робочу силу, котра нічого не варта, відповідно й ставлення та діалог у нього із шанівцями, як із бидлом. Селяни не знали, які махінації та афери прокручує сільський багач: «...І ще одне прохання. Ви, Анатолій Петровичу, не кажіть, що ви зі страхової компанії... та кровососи ж! Як узнають, що я копу застрахував, будуть із мене гроші тягти...» [8, с.36].

Земля – єдина річ, з якої могли прогодуватися селяни, а в Залусківського була великогабаритна техніка для обробки землі, тож ніхто поганого слова у бік місцевого ділка не насмілювався казати, але сарказм у їхніх словах чітко видно: «*Отакої! Весь час крадуть, а Залусківський не біднішає. Щось воно не те...*» [8, с.20]. Не насмілювалися говорити і про походеньки «наліво» до Тамари, котра від нього ж народила сина, але не зізнається людям: «*Он Залусківський до Тамарки бігає? Бігає, хоч і він, і Тамарка всім очі повидряпують, якщо їм указати, що Тамарчин молодший — точнісінька копія Залусківського. Так?*» [8, с.42].

Як бачимо, земля – матеріальна цінність, вона може приносити не тільки добро, а й створювати заздрощі, завдавати приниження і навіть штовхати на вбивство. Варто згадати події у романі О.Кобилянської «Земля», у повісті «Кайдашева сім'я» І.Нечуя-Левицького, новелі «Камінний хрест» В.Стефаніка, де земля приносила або сізифову працю, або братовбивство, або сімейні чвари.

«Чужоземні» постаті села – столичні вчені, котрі ще повністю не втратили своїх цінностей і віру в те, що традиції села, народу, котрі передавалися з покоління в покоління, все ще існують. Вони приїхали з певною метою: *«...шукаємо справжню Україну. Щоб усе по-справжньому. З піснями, кіньми, хлібом-сіллю... Шукаємо традицій, обрядів...»*. Вони, ймовірно, хотіли чкурнути від світу, який втягнув їх в себе, де панує заздрість, меркантильність, ненависть, але тут вони бачать такий самий світ, з якого вони прийшли, але меншого масштабу. Чим більше вони перебувають у тому середовищі, тим більше розуміють, що воно їм не імponує, для них цей світ є іншим – чужим.

Варто також вказати, що ідейний зміст є дворівневим, адже Шанівка розглядається, по-перше як: *«Село — не люди, — відповів Ігор. — Розглядати село як скупчення людей — величезна помилка. Село — це традиції, це скарбниця нації, це продовження природного способу життя на противагу звихнутій урбанізації»*, а по-друге, село (яке перебуває у жалюгідному становищі) – не є тими людьми, тими мешканцями, (вони одне одному просто не тотожні), які є відповідальними за його буття. На примхи та словесні закиди «еліти», Льонька відповідає гідно. Неосвічений селянин веде гідну бесіду зі столичними гостями, навіть наводить приклад власного світогляду і бачення суспільства: *«Бачите? Гарно цвіте! Листя — і зелене, і червоне. Гілки різні — і прямі, і криві, і малі, і грубі. Оце ви і є. Культура ваша. А якою їй бути — тільки коріння знає. Оце саме, що у землі, у багнюці, без повітря, без кольорів. У чорному поті. Знай трудиться, аби гілки з листям на світ витріщалися!»* [8, с.135]. Така відповідь-трактування вразила столичних вчених, адже людина, котра не має освіти, так правильно і глибоко мислить: *«Він таке сказав, про що все життя розмірковувати можна..»* [8, с.135].

Незважаючи на таку філософську відповідь Льоньки, вчені розуміли, що ці зв'язки між коріннями та гілками уриваються, але апріорі вони повинні бути, адже село – це єдине місце, де зберігаються вже давно забуті традиції, ритуали українського народу, натомість все змінилося, але вчений має відповідь на це питання: *«Не ображайтеся, Льоня! Усе, що ми побачили... ваше життя... Воно народжує нові традиції... Традиції дикунства й безкультур'я... Пісні гарні, бо давні... Немає сучасних народних пісень... Нема! Рідкісні краплини в океані естрадного завивання. А традиції погані, бо... життя у вас, Льоня, погане. Погане, і не заперечуйте!»* [8, с.134].

Ми повністю погоджуємося з такою відповіддю, бо село дедалі більше стає Богом забуте, роботою обділене, і не має жодного іншого виходу, як виїхати з нього чи втекти, як це і зробила головна героїня роману – Катерина. Дівчина, маючи на меті позбавитися вселюдського сорому і поїхати із «здичавілого» села, прийшла у таку саму місцину, яка не відрізнялася менталітетом. У селі вона мала підтримку – батьків, а тепер потрапила до

світу, де опинилася віч-на-віч із столичним збоченцем Богданом Крупкою. Катрусю в новій домівці прийняли відразу як несвою, чужу, а негативне ставлення висловлювали прямо у вічі, так би мовити, рубали правду-матку: *Эта девочка — предательница! Она — яркий пример деградации и растления села. Эти сволочи спиваются и едут в город. Я этого не переживу!*» [8, с.206].

Крупка старший – вінницький професор, який вже, перебуваючи на пенсії, нічого не робив, окрім вирощування манго із надією на те, що урожай цього екзотичного фрукта приведе економіку України до ладу; вирощуванням ківі, а також догляданням та опікою мопса. Це український професор, який розмовляє російською, чим показує перевагу міста над селом, адже там зубожілі не тільки будівлі, дороги та техніка, а й рівень освіти, на що пан Богдан сказав: *«Украинское село совершенно деградирует! Ты посмотри на Катерину! Ей бы в школе учиться, книги читать... В университет готовится, чтоб вернуться в свое село... И нести...»* [8, с.206].

Катерині весь час кортіло покинути це пристанище – покинути і полинати до самої Шанівки. Але дорога додому ставить багато випробувань на шляху Катерини, які показують і дають побувати в шкірі «київського дна» разом із його представниками.

Єдиною втіхою Катерини була баба Килина, вона немов маленький тихий острівець серед бурхливого океану – спокійна, тиха, мудра, тепла і помірна. Вона замінила дівчині померлу матір і за її добру душу нагородила своїм даром яснобачення, який допоміг їй в житті і поговорити з померлими батьками, і з Сашком, а також допомагати людям. До неї приходили навіть ті, які її ненавиділи, але вона – чиста душа – приймала всіх до себе у мазанку, бо вона була інакша, від народження і до цього часу.

Через образ Катерини авторка розкриває процес становлення й дорослішання особистості. На початку твору дівчина постає ще з дитячим світосприйняттям, вона мріє про дрібниці, але в той же час починає замислюватися над важливістю кохання. Письменниця проводить Катерину через цілу низку випробувань, іноді занадто мелодраматичних та дещо надуманих, але все ж помилки та пережиті горе й біль дають дівчині можливість стати мудрішою та при цьому не втратити людяності і віри в людей.

Загалом образ Катерини вийшов доволі пластичним. Вважаємо, що саме він і є здобутком роману «Село не люди», оскільки інші персонажі доволі шаблонні й надумані. В образі Катерини Люко Дашвар втілює думку, що поки в селі живуть такі люди, воно ще має майбутнє. А людині ніколи не пізно визнати свої помилки і спробувати змінитися. тому до села повертається не тільки Катерина. Тож фінал роману дарує і крихту оптимізму та надії на майбутнє.

Таким чином, у дебютному романі «Село – не люди» авторка звертається до гострої соціальної проблематики, змалювавши у неприкрашених тонах, які важкі часи переживає українське село кінця 90-х років. Люко Дашвар показує, як тут запанували нужда, безгрошів'я, темнота, завдяки чому процвітають пліткування, заздрість, алкоголізм тощо. У той же час наскрізною ідеєю в романі звучить думка, що навіть серед такої безпросвітності існує надія на краще. Головна героїня – дівчина Катерина, попри всю жорстокість, через яку їй довелося пройти, не втратила своєї людяності. Тому українське село має майбутнє.

Аналіз роману «Село не люди»

Автор: Люко Дашвар

Рік написання: 2007

Жанр: роман (мелодрама)

Тема: висвітлення реальних проблем сучасного селянства на фоні усіх його складнощів та чвар.

Ідея: село – це традиції, скарбниця нації, це продовження природного способу життя, на противагу звихнутій урбанізації..... Село повертає розуміння істинних людських цінностей, радість простого [8, с.90].

Проблематика:

проблема батьків і дітей;

земля і людина;

влада грошей;

сила кохання;

боротьба за сімейне щастя;

депресивність села і його вплив на людину;

опозиція місто – село;

втрата моральних цінностей;

безробіття;

збереження духовної і внутрішньої краси;

двосвіття.

Композиція: роман складається із 5-х розділів, яким авторка не дає найменування, як, до прикладу, у своєму другому романі «Молоко з кров'ю».

Головні герої: Катерина, Дарина, Леонід, Роман, Раїса, Сашко, Сергій, Килина, Залусківський, Маруся, Степан, Людмила, Тамара, Степан Леопольдович, Ігор Крупка, Богдан Крупка, Жанна, Тася, Ганя та Петро Кочубеї.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ПОШУКУ ЩАСТЯ І ДОЛІ В РОМАНАХ «МОЛОКО З КРОВ'Ю» ТА «НА ЗАПАХ М'ЯСА»

Із кожним новим романом письменниця розкриває нові гострі теми, пропонуючи їх для обговорення читачам. Проте ми також помічаємо, що є певні проблеми, які хвилюють авторку, і вона повторно звертається до них у нових творах. У романі «Село не люди», який був об'єктом аналізу в другому розділі, ми бачили, що центральним образом виступали не тільки люди, але й село, яке було основним фоном усіх подій. У наступних романах – «Молоко з кров'ю», «На запах м'яса» – письменниця залишається вірною своїй манері: більшість подій цих творів відбувається на селі. Паралельно спостерігаємо й зростання майстерності Люко Дашвар. Персонажі наступних романів прописані глибше, авторка більше уваги приділяє психології героїв та морально-етичній проблематиці. Мисткиня ставить перед собою і в першу чергу перед героєм запитання: чи здатні ми віднайти своє щастя і чи маємо на нього право? Чи повинна людина йти по головах людей, стати хижакom у світі для того, щоби вибити собі місце?

Роман «На запах м'яса» був написаний 2013 року, виданий книжковим клубом «Сімейного дозвілля» (що стало для письменниці вже традицією). Люко Дашвар після цього роману було визнано Золотим письменником України, а тираж твору сягнув понад 20 тисяч примірників.

Критики та літературознавці по-різному відгукнулася щодо книги, ба навіть відома українська телеведуча та письменниця-початківець – Ольга Фреймут у соцмережі Фейсбук опублікувала свої враження щодо прочитаного, а цитату опублікували на обкладинці книги: «На запах м'яса» вразить (...) Авторка заходить у серце на правах газдині. Чинить гармидер, викидає зайве...» [7, с. 370].

Щодо роману «Молоко з кров'ю», або ж, як каже сама письменниця, «Кров з молоком», то тут не всі були прихильними і позитивно налаштованими до роману, адже кожне письмо має свої за та проти.

Тетяна Дігай – українська літературознавця та критикеса у рецензії до книги підкреслює, що обрана Люко Дашвар тема кохання, трикутника, міжусобиць завжди є і буде актуальною, тому вона влучила у серце читача. Звернула увагу дослідниця і на майстерно сконструйований письменницею сюжет – від інтриги до інтриги, що і є такою родзинкою книги. Наголосила також на невід'ємній складовій – кораловому намисті, яке стає наскрізною сюжетотворчою деталлю. Проте не так і сильно розхвалювала пані Тетяна

книгу, адже наголосила на нестачі природності романові і збігу обставин, котрого могли уникнути ще на початку самої історії. Зауважує також на невмотивованих діях головних героїв, котрі періодами виглядають «муляжно» або награно. Т.Дігай вважає, що роман є придатним для читання, хоча він постає неглибоким, нічого філософського там немає і «мілко плаваючим» – саме такі риси і слугують гострою вадою всього роману [11].

Вважаємо, що провідним мотивом романів є пошук людиною щастя та долі, адже саме в таких ситуаціях і таких пошуках перебувають герої цих творів.

У порівнянні з романом «Село не люди», дія якого теж переважно відбувається на селі, композиційно «Молоко з кров'ю» є складнішим. Події твору розгортаються у двох часових площинах: наші дні (початок 2000-х років) та повоєнні часи в Україні. Події сучасності служать своєрідним обрамленням історії двох головних персонажів твору. Прикметно, що події в цій сюжетній лінії розгортаються протягом тривалого часу – майже п'ятдесят років, тож перед нами постає фактично все життя героїв – від дитинства до самої смерті. Тому можемо стверджувати, що роман «Молоко з кров'ю» містить певні ознаки хронікального жанру.

Цікаво й те, що у другому своєму творі Люко Дашвар відходить від соціальної проблематики, а більше зосереджується на питання морально-етичного характеру. Хоча майже всі події роману відбуваються в одному з сіл на Київщині, але важкі колгоспні будні, бідність, відсутність перспектив, втеча молоді до міста, русифікація тощо – усе це наче опиняється за кадром. Герої письменниці страждають не стільки від побутової невлаштованості, безгрошів'я, скільки через почуття кохання, яке може дарувати хвилини щастя, а може породжувати й біль, заздрість та навіть ненависть.

Дві часові площини роману пов'язані між собою наскрізною сюжетотворчою деталлю – червоним кораловим намистом, що, наче фетиш, визначає майбутнє персонажів. Таким чином, ця деталь набуває додаткового символічного й навіть містичного значення і неодноразово згадується в тексті роману.

Зав'язкою обрамлення стає несподіване бажання доньки українського олігарха Ординського, який вже тривалий час живе за кордоном, повернутися на рідну землю. Там вона потрапляє в село, в якому жили її предки, а знайдене намисто наче визначає її кохання й подальшу долю.

«Молоко з кров'ю» – це роман про випробовування обставинами життя, про пошук істини, непереборність кохання, про обставини, котрі змінюють долю. Саме це пережили головні герої книги – Маруся та Степан. Стосунки їхні зароджуються на тлі повоєнних обставин зруйнованого українського села. Степан за національністю був українець, але

через історію із життя його прозвали німцем, так і закріпилося це прізвисько за ним на все життя. Такі почуття, як любов, повага, відданість у дітей виховували навіть під час буремних воєнних часів.

Люко Дашвар робить зовнішність героїв контрастною, наче підкреслюючи, що вони – зовсім не пара, а Степан не має ніяких шансів заслужити увагу з боку першої красуні на селі. Маруся виросла гарною, вдалою дівчиною: «*..чорні брови, карії очі..*» [9, с.34], а Степан – слабким калікою. Ніщо не стало на заваді Марусі покохати Степана навіть таким нікчемним: «*..худий, рудий, на зріст не вийшов, ще й сліпий, як кіт..*» [9, с.39]. Натомість така позитивна і багата характеристика дівчини, як правило, несе нещасливу долю і необдумані вчинки. Проте в ті часи, як і до тепер, важливо хто і ким є твій чоловік, тому вона виходить заміж не за того, до кого відчуває кохання, а за найкращого на селі – Олексія Ординського: «*Високий, міцний, аж грубий, синє око нахабне, горделиве, русявий чуб кучерявиться...*» [9, с.35].

Як бачимо, серцем Маруся обрала німця, а розумом – Льошу, то хто ж винен у цьому: гордовита героїня чи авторка і її продуманий сценарій? Варто наголосити на тому, що на долю Марусі вплинуло й селянство, яке підштовхує її до неправильного вибору.

Отже, тут ми бачимо перший фактор, котрий відіграв важливу роль у пошуку долі та щастя Марусі, адже вона безпосередньо мала вибір: слухати людські пересуди чи йти на поклик серця.

Життя Марусі було інакшим, адже з дня у день вона перебувала в існуванні та очікуванні вечорів, а саме – зустрічей із німцем. Таке її подвійне життя за християнськими звичаями було неправильним, тому Бог її карає, але не напругу, а через вчинки чоловіка Олексія. Як правило, одна проблема чи один гріх тягне за собою низку інших. Маруся – маргінальна жінка, вона не може пристосуватися ні до шлюбно-побутового життя, яке вона собі обрала, ні до короточасних рандеву біля бузкового куща, що вже стало традицією для закоханих. Вона навіть не цінувала ні законного чоловіка, ні коханого.

Отже, у пошуку себе, своїх примх, долі та буття, вона занапастила не тільки себе, але долі й інших невинних людей. На нашу думку, варто засудити головну героїню, адже її вчинки є егоїстичними. Вона не зважала на подальше життя та репутацію Олексія, дитини та й себе загалом. До чого ж призвела така халатність і недбале ставлення до людей: Степана забрали до психлікарні, Олексій залишився сам із дитиною, а Маруся, яка занапастила свою долю, заплуталася у пошуках кращого, замість того, щоби власноруч змінити свою долю.

Насамперед, характеризуючи вмотивованість та невмотивованість вчинків головних героїв, безпосередньо варто звернутися до їхніх життєвих орієнтирів, планів, мрій. До прикладу, Олексій: *«Життєві пріоритети ще замолоду визначені – кар'єра, гроші, сім'я. І хоч перші дві позиції не підводили, зі своєї третьої Маруся знай вколе»* [9, с.180]. Зовнішністю він до пари Марусі: вродливий, ставний, сильний парубок. За характером Олексій гордий, духовні цінності в нього не на першому плані, натомість домінують матеріальні. Заради кар'єри він здатний переступити через певні моральні принципи, тому наче постійно й відчуває якийсь німий докір з боку дружини.

Навіть до такого почуття, як кохання, яке повинно окриляти, робити людину добршою Олексій каже: *«А що любов... Ну, рік-два, а потім люди звикають одне до одного, горе та біда їх докупі зліплять – не розчепити, отак і сунуть по життю до останку»* [9, с.119]. Тут доцільним буде порівняти Льюшу із Діккенсовим Скруджем або Уайльдовим Доріаном Греєм, які так само трактували поняття кохання, натомість зовнішність у них була на першому місці, а моральні цінності вважалися нічим. Смерть Олексієвого сина стає переломним моментом, спричиняє не тільки страждання, а й спонука до роздумів: чому ж так сталося?: *«...може, то кара за те, що побив Марусю, загнав німця у таку страшну халепу, з якої тому й до кінця життя не виплутатися...»* [9, с.234-235]. Таким чином, авторка порушує в романі проблему гріха й спокути, яка розкривається через цілу низку персонажів. Гріх вчиняє не тільки Ординський, ревності та ненависть штовхають на моральний злочин і бібліотекарку Тетяну (дружину Степана). І всі вони більшою або меншою мірою, але вимушені спокутувати свої вчинки.

Цілковитим протиставленням Ординському є німець, який був наділений не матеріальним багатством, а духовним. Коли мати Степана Оксана була ще живою, то вона виховала в нього почуття любові до інших людей, тому він і є добрим, чуйним, працьовитим, завжди готовим допомогти. І хоча неприваблива зовнішність накладає свій відбиток на характері хлопця: він стає несміливим і замкнутим, нетовариським, все ж таки кращих своїх рис він ніколи не втрачає, а в селі його цінують за роботящість і відповідальність. Степан – людина із чистим серцем, не маючи нічого, він віддає все і натомість просить всього-на-всього кохання вічного, але йому дають годинне.

На такому багатому фоні позитивних рис Степана, грізність Марусі стає затіненою. Господь забирає у Марусі сина від нелюба, тим самим винагороджує німця повагою та любов'ю не від своїх, а від чужих дітей. Життєвих бажань, планів у нього не так і багато: *«Аби серце вільно дихало...»* [9, с.242]. Він був чистим і відкритим перед коханою, робив їй до останнього подарунки, тому саме смерть стала великим даром для Марусі, бо він не

міг віднайти спокій на сім світі, тому віднайде біля коханої на тім: *«Не можу я тут...мені до Марусі треба..»* [9, с.264].

Наскрізним символом роману є намисто, яке стало провідником Марусі протягом усього життя. Коралі стають для Марусі оберегом і здійснюють магічний вплив як на долю героїні, так і на ставлення до неї чоловіків. Вперше в неї закохався німець, коли вона їх одягнула. Невипадково, хлопець, побачивши ще маленьку дівчину в дорослому намисті, став наче привороженим і захотів торкнутися не Марусі, а саме намиста. Коли вже в дорослому віці Маруся змінила перли на кришталеве намисто Олексія, то вона помітно змінюється, а тому і змінює свою долю, змінює своє щастя. Та чи залежить наше життя, вдача та щастя від прикрас, чи як на небі написано, так воно і буде?

На нашу думку, Маруся могла і повинна була змінити свій вибір ще при першому побаченні із німцем. Так, людина повинна прагнути кращого: кращого життя, долі, ставлення, але вона повинна прагнути це від щирого серця, світлого розуму. Якби вона залишилася з німцем, то доля її, Степана, Олексія, їхньої дитини була дійсно щасливою, натомість спрацювала ланцюгова реакція, що призвела до зруйнування щастя, спокою чималої кількості людей. Показово, що Маруся обґрунтовує Степанові їхню неможливість бути разом саме тою фразою, яка винесена в заголовок роману: вони «не кров з молоком, а молоко з кров'ю». Тобто вони настільки різні, що разом у звичайному буденному житті бути їм не судилося. Але серцю не накажеш, і почуття одним бажанням розуму не погасити. Показово, що, вийшовши заміж, Маруся все ж вимагає від Степана повної вірності й відданості, а він іде на цю жертву заради неї, наче повністю змирившись із такою своєю долею. Чи був він при цьому щасливим? Напевне і так, і ні. Час, проведений із Марусею, сповнював його небесним щастям, але довгі години, коли доводилося приховувати свої почуття, робили його глибоко нещасним. Ймовірно такою долею героя авторка хоче утвердити ідею, що життя набагато складніше за якісь схеми, а людина не може мати тільки хвилини щастя, адже поруч із ним завжди крокує трагедія.

Отже, підбиваючи підсумки, можемо стверджувати, що кожен із нас буде самостійно свій життєвий шлях, свою долю і сім'ю. Від наших вчинків залежить не тільки наше життя, але й – інших, доцільно буде згадати Екзюпері: «Ми відповідаємо за тих, кого приручили».

Люко Дашвар створює роман, де всередині Марусі ніби живуть дві особистості, котрі хочуть різного: кохати і бути коханою; не кохати, але бути коханою і багатою. Можливо, така доля гарних, але нещасливих дівчат? Чи румунський гонор і гордовитість стали перепороною до життєвого спокою?

Письменниця, безперечно, є небайдужою до долі своїх героїнь. Вона їх змальовує незалежними, сильними і вольовими жінками, що прагнуть бути незалежними. То, ймовірно, авторка самотужки занастала Марусю до такої долі? Вона ж їх робить сильними, гордими, з вираженою здатністю володіти та керувати чоловіком, а потім залишає ні з чим. Адже Маруся усвідомлює, що йде неправильним шляхом і робить нерациональні вчинки, вона не отримує того задоволення і насолоди від життя. Знаючи, що можна змінити все: розлучитися, зізнатися чоловікові на початку, що не кохає його або просто не виходити заміж, вона не хоче повернути все, тому і дала волю часові, який сам розставив все на місця. Ми можемо її засуджувати, бо робить дійсно неправильно, але вона була не останньою, хто постраждав від своєї ж руки та вчинків.

Аналіз роману «Молоко з кров'ю»

Автор: Люко Дашвар

Рік видання: 2008

Жанр: роман

Тема: сила кохання, пошуки долі та щастя, нехтування внутрішніх бажань, ідея незнищенності любові.

Ідея: *А що головне? – Аби серце вільно дихало* [9, с.242]

Проблематика:

проблема кохання;

любовний трикутник;

пошуки сенсу життя;

проблема батьків і дітей;

вплив зовнішніх факторів;

влада грошей;

проблема вибору;

гордість чи упередження.

Композиція: романі складається із 6 частин:

Пролог.

Розділ 1. Румунка і німець. Ясний ранок (опис дитинства Марії та Степана, походження їхніх прізвиськ)

Розділ 2. Румунка і німець. Незбагнений день (розповідь про юнацькі роки, шлюб із не коханим)

Розділ 3. Румунка і німець. Таємний вечір (зрілі проблеми у шлюбі обох героїв)

Розділ 4. Румунка і німець. Ніч.

Епілог

Пролог та епілог слугують обрамленням роману.

Головні герої: Маруся, Степан Барбуляк, Олексій Ординський, Олена, Орися, баба Парася, Ксанка.

Іманентною ознакою наступного роману – «На запах м'яса» став так само, як і в попередньому, психологізм. У романі розповідається про трагізм людської душі і прагнення до чогось більшого, кращого.

Головна героїня роману «На запах м'яса» так само вирвала зі свого життя кусень, виділивши його на пошуки правди, істини, кохання і себе в першу чергу, але в певний період ламається.

Сюжет розгортається навколо центрального персонажу – героїні роману – Гілки Майї, яка, прагнучи втекти від свого примітивного життя, від гонитви за химерним, подається до Богом забутого Лупиного хутора, де йде шукати кращої долі: *«Не хочу нікого бачити! Нікого...»*; *«Закинула рюкзак на плечі, обмотала шию шаликом, – морозяка до кісток пробирає, – посунула обмерзлою асфальтівкою на північ»* [7, с.12].

Такий несподіваний початок має роман, але завдяки прийому ретроспекції читач поступово розуміє, що підштовхнуло героїню до такого бажання – заховатися від людей у глушині. Загалом, на нашу думку, ускладнення композиції допомогло авторці глибше розкрити образи персонажів, а сам роман не постає таким однолінійним, як перші твори письменниці. Люко Дашвар навіть вводить у твір вставне оповідання (розділ 5, в якому розповідається про життєвий шлях Толі Гороха, який привів його на Лупин хутір).

У романі «На запах м'яса» Люко Дашвар прагне зобразити людину, котра прокладає свій шлях, йдучи до мрії, і, долаючи життєві перешкоди. Проте головним у полі зору мисткині не сама особистість, а психологічний тиск та взаємодія з боку інших людей на неї саму, котрі змінюють її не тільки внутрішньо, а й зовнішньо.

Загалом історія Майї Гілки чимось нагадує казку про Попелюшку, але без щасливого фіналу. Дівчина зі звичайної родини в провінційному містечку мріє про столицю, багате життя, нареченого-принца. З подругами вони планують одразу після школи податися в пошуках такого омріяного щастя, але життя їх розкидало. Дівчата поїхали, а Майя залишилася працювати офіціанткою. Здається, що щастя усміхнулося й Майї, вона потрапляє до столиці, вступає до вишу (щоправда, обрана спеціальність її зовсім не цікавить), але чомусь життя у великому місті виявляється зовсім не таким, як мріялося вдома.

У першій частині роману впадають у вічі дві важливі риси характеру Майї: з одного боку це наївність та віра в людей, а з іншого – якась озлобленість на світ, що не відповідає уявленням дівчини, навіть певна хижість (у її душі від любові до ненависті дійсно всього один крок). Тож бачимо, що характер героїні – складний, неоднотипний і суперечливий. Моментами здається, що навіть психологічно не дуже переконливий і достовірний, оскільки занадто часто Майю кидає в крайнощі. Але поступово цей образ розкривається перед читачем усе повніше і стає більш зрозумілим.

На нашу думку, Майя перебуває в полоні ілюзорних матеріальних цінностей, вбачаючи, що тільки через достаток, владу, суспільний статус можна себе реалізувати. Тому і всі здаються їй чужими. Кохання наче змінює героїню, але байдужість коханого до її проблем (хвороба, вагітність) ще більше озлоблює дівчину.

Отже, ми бачимо, що героїня, аби змінити своє життя, переїздить до іншого місця. Постає питання: чи можна вирішити проблему і змінити долю просто, взявши і поїхавши із міста, чи, можливо, це всього на всього втеча від проблеми? Хатинка на фотографії для Майї – це втілення чогось теплого і щасливого, але реальність виявляється набагато жорстокішою. Побутові негаразди могли б призвести навіть до смерті дівчини, якби не хороші люди поруч.

Майя Гілка, змінивши обстановку, прагне позбутися жаги до влади, грошей, відійти від так званого тваринного світу, мешканці якого попри все йтимуть по головах навіть найрідніших людей, задля кращого для себе. Та Майя не знала, що туди, куди вона їде живуть люди з такими ж скуйовдженими долями.

Купивши розвалену хату, яка символізує й саме розвалене життя і долю героїні, вона починає доводити все до ладу. Сама б вона й не справилася, якби не її підтримка – Горох: *«Клікуха. У паспорті Горохов. Анатолій»* [7, с.35]. Горох був повним протиставленням Майї, адже вона міська, знервована і, як не диво, доглянута столична дівчина, а він: *«Худорлявий, жилистий – рельєфні м'язи не від тренажерів, від щоденної виснажливої праці»* [7, с.34]. Анатолій допомагав Майї по хаті, немовби до купи складаючи її розвалене життя. Перебування на хуторі змінило дівчину докорінно, надавши життю сенсу і віднайдення гармонії зі світом: *«...Майка остаточно усвідомила наскільки круто змінила своє життя... Милосердні походеньки місцевих відволікли й обеззброїли, істерична близькість із незнайомим кульгавим хлопцем вивернула душу і так ясно окреслили тоскню Майчину самотність... Усю ніч очей не зімкнула, вірила – ось-ось хлопець повернеться. Постукає у вікно, скаже щось дурне, непотрібне, таз знайде, нагріє води...»* [7, с.53-54]. Бачимо, що їй багато для спокою душі не треба, нібито воно все є під руками: хатка, Горох.

На цьому майже безлюдному хуторі дівчина вдруге переживає почуття закоханості, здається, що це вже справжня любов, адже вона ґрунтується на співчутті, піклуванні, спільній потребі мати когось поруч. Та життя готує для Майї новий удар – Толя безслідно зникає. Це повністю руйнує віру дівчини у щось краще.

Для повнішого розкриття психології героїні варто звернутися до вчинків її батьків. До прикладу, вітчим: «...Зателефонував за три дні, безапеляційним тоном сказав Майці записатися на ЗНО, пройти його в будь-якому разі..» [7, с.108]. У даному випадку не сама Майя, а батьки намагаються визначити долю дівчини, не цікавлячись навіть, ким мріє бути Майя і чого вона прагне. Та не все було так сумно, адже схопившись за таку можливість, як жити і працювати у столиці, Майя хотіла жити на повну і насолоджуватися цим. Та дівчина не витримала такого тиску життя і перших його ударів: «...знову в халені: до сесії не готова, грошей не заробила, виснажилася вкрай» [7, с.128].

Життя вмить знову всміхається Гілці, і вона знаходить роботу на серйозній фірмі «Гібралтар», відновлює своє спілкування з подругами і знаходить справжнє – за словами героїні – щире кохання. Проте все це тільки ілюзія її молодого життя, а сама «ілюзія» стала супутницею Майї й надалі, це довів Санджив: «... Майя в санскриті – ілюзія..» [7, с.28]. Таке її оманливе щастя призвело до низки нещасть: небажана вагітність, онкологічне захворювання, завершення успішної кар'єри Майї. Все те, чого вона так прагнула і чому раділа, вмить щезло. У цей момент людина знаходиться у стані відчаю і саме тоді покінчити життя самогубством – здавалося б єдиним виходом із ситуації.

Отже, ще перебуваючи у столичній метушні, Майя думала, що мала все, але те «все» виявилось нічим. Вона знаходить в собі сили, а отже і надію на краще життя, поїхати звідти, де негаразди породжували у ній агресію, ненависть та бажання до вбивства.

Лупин хутір – місце умиротворення, де героїня бажала віднайти себе, своє місце у цьому світі, щастя, кохання, якби не чорний крук, який супроводжував її протягом усього роману. Натомість, зміна столиці на хутір не те що реабілітувала, а ще більше посилила її прагнення до помсти. Вона хотіла помститися тим, хто забрав у неї шанс на краще, на щастя, на сім'ю, вона йшла на запах м'яса, як хижак, прагнучи відчутти екстаз від вчинків. Якби вона не стала свідком вбивства сусіда, то, можливо, вона б не пішла на таку спокусу.

Майя віднайшла в собі сили повернути те, що в неї забрали і тепер вона йде по головах усіх людей, вона хотіла задовольнити свою потребу: «...півтори тисячі доларів прямо зараз, бери! Ще 20 тисяч із дому привезу! За годину ! – І «Волгу» - хижо вигукнула Майка раптом» [7, с.314]. Мала на меті всім відомстити: « - Дістану.. Усіх дістану! Маму! Чертога! Руську! Андрія! Не втечете..» [7, с.323].

Отже, як бачимо, жага до помсти перемогла Майю. Лупин хутір став їй місцем для переоцінки цінностей, і вона вибрала для себе остаточне життя: «Або ти, або тебе». Натхненна, вона повертає собі роботу і задовольняється тим, що вона є переможницею у житті і тут виживає той, хто є хижаком.

Ми простежуємо трансформацію героїні протягом усього роману: від стану жертви до хижака. Як бачимо, Майя віднайшла своє щастя у тому, що поплатилася за свою скуйовджену долю: «... Слободяника – геть! М'ясо! Першим і стане!... Ще пошкодує, що дозволив Майці до «Гібралтару» повернутися!», «Не треба Руслану кликати, її звільнено, - вимовляє Майка, подумки викреслює Вирву зі списку тих, по чії душі вона сюди повернулася...» [7, с.338]. Вона вибудовує модель нового життя: «Любов, діти.. І щоби грошей – кури не клюють! Так і стане! Захлинеться заздрісною слиною... спочатку шанс, а вже з ним і справжню любов відшукає, і дітей заведе» [7, с.347]. Тепер вона, як хижа тварина, задовольнила свою потребу, але не зробила одного – те, що їй радив Санджив – віднайти себе, своє істинне існування у світі, своє покликання і найголовніше – віднайти проблему нещасного життя.

Отже, ми бачимо, що головна героїня не знайшла себе в цьому світі. Вона не підпорядкувала своє життя і долю собі, а навпаки – її емоції оволоділи нею і захопили. Гілка обрала інший шлях, бо розчарувалася у людях, і не дивно, бо світ занадто жорстокий: «За що любити людей? Нащо їм вірити? Дурний Санджив! «До людей тільки з любов'ю...» Та вбивати їх, тварюк дводушних! Болобонять красиво-мудро, живуть гідко!» [7, с.354].

Майя Гілка – це типова людина у типових обставинах сучасного світу. Наша поведінка – це віддзеркалення світу, так само і в Гілки, адже спочатку вона дійсно хотіла простого життя і щастя. Підбиваючи підсумки, ми можемо наголосити на тому, що пошуки щастя та долі для героїнь обох романів були непростими. Як Марусю із «Молоко з кров'ю», так і Майю Гілку об'єднують спільні риси – вони могли змінити своє життя, обставити долі самотужки, проте перша дала все на розсуд часу, а інша – стала жертвою хижацьких примх.

Аналіз роману «На запах м'яса»

Автор: Люко Дашвар

Рік видання: 2013

Жанр: роман (соціальний горор із елементами мелодрами).

Тема: пошуки себе, відчуження від свободи і прийняття бракованої долі: на запах м'яса чи на запах совісті?

Ідея: утвердження думки про складність людської природи, поєднання в людській душі високих моральних цінностей і меркантильних прагнень

Проблематика:

соціальна нерівність;
 влада грошей;
 кохання;
 втрата моральних цінностей;
 пошуки щастя;
 жага до кращої долі;
 проблема батьки – діти;
 опозиція місто – провінція;
 проблема вибору;

Композиція: роман поділено на 7 частин без назв. Кожна частина – це нова історія із життя героїв

- 1 – переїзд Майї до поліського хутору, знайомство із хуторянами;
- 2 – зближення Гілки з Толею, знайомство Майї із Сандживом;
- 3 – розповідь про історію із життя Майки до приїзду на хутір;
- 4 – проживання Майї у Санджива;
- 5 – розповідь про історію із життя Толі: перебування за кордоном, кохання, наслідки;
- 6 – зміна поведінки Гілки, смерть Санджива, вбивство крука,
- 7 – перетворення Майї на хижака, повернення до столиці, нове життя.

Головні герої: Гілка Майя, Горохов Анатолій, Санджив, Галя, Петро Реп'ях, Вітка, Руслана, Микола Чертог, Ігор, Григорій Луцик, Андрій Вирва.

ВИСНОВКИ

Люко Дашвар – сучасна українська письменниця, котра досягла успіхів не тільки у кінематографічній, а й у літературній діяльності. На сьогодні вона є авторкою десятих романів, які користуються попитом як в Україні, так і поза її межами. Пані Дашвар є лавреаткою таких премій: «Коронація слова», «Золотий письменник України», «Дебют року». Її бестселери знають не тільки бібліотеки України, а й світові книгарні, адже вони активно перекладаються.

Українська жіноча проза пройшла довгий і непростий шлях розвитку, починаючи від Марка Вовчка, яка справедливо вважається предтечею фемінізму, через Лесю Українку, Наталю Кобринську, Ольгу Кобилянську, які піднесли жіноче письмо на якісно новий рівень, і до сьогоднішнього часу, коли продовжують творити талановиті жінки-письменниці Оксана Забужко, Ірен Роздобудько, Євгенією Кононенко, Люко Дашвар тощо.

З часу приходу в літературу жінок-письменниць тривають дискусії стосовно особливості, оригінальності їхнього письма, його відмінності від тексту, твореного чоловіками. Дослідники акцентують увагу на таких обов'язкових рисах жіночих творів, як жіноче авторство, наявність жінки-протагоніста, яскрава гендерна ідентичність. Відзначимо, що на сьогодні жіноча література стала жанрово різноманітна. Тут представлені і фантастика, і детективи, і мелодрами, і психологічна та філософська проза тощо.

Люко Дашвар дебютувала 2007 року романом «Село не люди», в якому змальовано українську сільську глибинку кінця 90-х – початку 2000-х років. Події роману розгортаються у вигаданому авторкою селі Шанівка, що переживає чи не найгірші часи. На прикладі цього населеного пункту письменниця яскраво передала реалії тогочасного українського села, де панувала нужда, безробіття, безгрошів'я. Але попри ці трагічні економічні реалії у творі все ж звучить надія на краще майбутнє як села, так і жителів. Однією з центральних у романі є проблема протистояння місто (столиця) – село (провінція), де панують свої позитивні та негативні звички, котрі здійснюють вагомий вплив одна на одну. Традиційною для вітчизняного письменства є і проблема землі, котра не раз ставала яблуком розбрату і приводила не тільки до сусідських, але і до сімейних чвар, як до прикладу, «Кайдашева сім'я» Нечуя-Левицького, «Земля» Ольги Кобилянської, «Камінний хрест» Стефаника.

Як бачимо, Люко Дашвар зображувала село не ідеалізуючи, а навпаки – з усіма його недоліками, чварами, але головне – правдиво. Єдине, чого не вистачало селу, це

справжніх українських традицій, якихось пісень, віршів, як говорив герой роману Залусківський.

Чимало негативних відгуків письменниці отримала через інтимні епізоди в романі, проте сучасна молодь пристосовується до сучасного життя. Село – це місце, де ще за часів Гоголя була якась чортівня, то зараз ця чортівня стала примітивщиною, тому варто не критикувати, а адаптуватися.

Наступні романи письменниці – «Молоко з кров'ю» та «На запах м'яса» засвідчили подальше творче зростання авторки. У цих творах у полі зору Люко Дашвар перебуває не стільки село, як у першому романі, скільки особистість, її психологія, морально-етичні цінності суспільства.

Кожна із героїнь романів перебуває у пошуку власного щастя. Якщо говорити про Марусю («Молоко з кров'ю»), то тут характер персонажа доволі неоднозначний, адже вона перебуває у роздвоєнні, що і призвело до міжусобиць, непорозумінь, важкої долі. Варто наголосити, що Маруся змогла б обіграти обставити: не вийти заміж або ж розлучитися. Вибору немає не тільки героїня, але й письменниці, бо це не просто роман, а готовий сценарій для фільму. На меті у пані Дашвар було внесення якомога більшої кількості емоційно навантажених моментів та інтриг, щоби читач не розслаблявся.

Якщо ж характеризувати героїню останнього роману – Майю Гілку, то тут перемогли емоції над розумом. Емоційне виснаження і душевний неспокій заглушив дівчину на початку, але наприкінці твору вона перетворюється на справжнього хижака, що жертвує коханням і близькою людиною заради багатства, кар'єри, суспільного статусу. Протягом всього роману простежується переродження Гілки, як у Кафкиного Замзи, але той залишався зовні потворним, а всередині великодушним. Майя показала своє бажання відомстити і тут так само все йшло за сценарієм.

Порушеними проблемами в романах були такі: батьки – діти, кохання, соціальна нерівність, жага до влади, морально – етичні цінності тощо. Така проблематика є актуальною і для інших романів письменниці, де безумовно панує сучасний світ і сучасна людина.

Отже, підбиваючи підсумки проробленої нами роботи можемо стверджувати, що з кожним роком лави сучасних письменників збільшуються, а отже, зростає і кількість книг, і питання, проблеми, котрі порушені у творах. Жіноча проза на фоні чоловічої набрала більших обертів у розвитку. Люко Дашвар – авторка, яка створила низку творів і не зупиняється на цьому, адже читачеві до вподоби твори, які легко читаються і запам'ятовуються. Були думки щодо того, що книги Дашвар належать до масової

літератури. На нашу думку, не масовість тут грає важливу роль, а читабельність і це радує.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вебсайт Studexpo, – Режим електронного доступу: https://studexpo.ru/123569/literatura/osoblivosti_suchasnoyi_zhinochoyi_prozi Дата завантаження: 07.03.21
2. Волощук Л. Типологічні моделі образів у сучасному українському бестселері // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – 2011. – Випуск. 15. – С. 48-51.
3. Волощук Л. Київський простір у романах Люко Дашвар і Марини Гримич // Київ і кияни у соціокультурному просторі ХІХ-ХХІ століть: національний та європейський контекст: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 12 квітня 2012 р. – С. 176-180.
4. Головченко Н. Люко Дашвар: роман «Биті Є» як улюблена книга моїх студентів або Вічна проблема пошуку сенсу буття в українській інтерпретації // Українська література в загальноосвітніх школах. – 2013. – № 7/8. – С.56-60.
5. Грабовська Н. Специфіка сучасної жіночої прози // Молодий вчений. – 2019. – №8(2). – С. 264-267. Режим електронного доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_8%282%29_27
6. Давиденко Г., Чайка О. Історія зарубіжної літератури ХІХ – початку ХХ століття: навчальний посібник. – К. : ЦУЛ, 2007. – 400 с.
7. Дашвар Л. На запах м'яса: роман. – Харків: Книжний клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2014. – 368 с.
8. Дашвар Л. Село не люди: роман. – Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2012. – 272 с.
9. Дашвар Люко видала останню книгу з трилогії «Биті Є» // Gazeta.ua, 14 червня 2012 – Режим електронного доступу: <https://gazeta.ua/articles/culture/lyuko-dashvar-vidala-ostannyu-knigu-z-trilogiyi-biti-e/440912>. Дата завантаження: 07.05.21
10. Дігай Т. Коралове намисто: рецензія на роман «Молоко з кров'ю», 29.10.2008 – Режим електронного доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/story/2008/10/081029_dashvar_dihay_sp
11. Дубинянська Я. Переможців не судять. Режим електронного доступу: <http://bukvoid.com.ua/digest/2009/10/13/211555.html> Дата завантаження: 07.05.21
12. Єгорова, Ю., Пінігіна, Ю. Позиція Люко Дашвар у фокусі літературознавчих інтерпретацій. – 2016 – С. 141-143.

13. Ємець О. Фольклорні мотиви в українській масовій літературі (на матеріалі роману Люко Дашвар «Молоко з кров'ю»). – К., 2012. – С.121-126.: – Режим електронного доступу: <http://philology.knu.ua/files/library/folklore/37-1/23>
14. Зборовська Н. Феміністичні роздуми на карнавалі мертвих поцілунків. – Львів, 1999. – 336 с.
15. Зумбулідзе И. Женская проза в контексте современной литературы // Современная филология: материалы международной заочной научной конференции (г. Уфа, апрель 2011 г.). / Под общей редакцией Г. Д. Ахметовой. – Уфа: Лето, 2011. – С. 260-272.
16. Зубко Р. «Опозиція село – місто у романах Люко Дашвар та її вплив на формування образів – персонажів // Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (16-17 квітня 2019 року). Філологічний факультет. – Чернівці, 2019. – С. 209-220.
17. Інформаційне агентство. Режим електронного доступу: <https://www.unian.ua/culture/371240-teatr-absurdu-vid-lyuko-dashvar.html>
18. Кобелецька О. Кодекс любові та його художня реалізація у романі Люко Дашвар «Молоко з кров'ю» // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 8: Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). – 2017. – Випуск 8. – С. 74-80. Режим електронного доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_8_2017_8_15
19. Кротова Т. Вплив руху емансипації на образ «нової жінки» другої половини ХІХ ст. // Вісник Міжнародного слов'янського університету. – Серія: Мистецтвознавство. – 2012. – Т. 15. – № 2. – С. 7-17. Режим електронного доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VMSU_mystetstvo_2012_15_2_4.
20. Крупка М. Емансипаційні тенденції в українській жіночій прозі кінця ХІХ – початку ХХ століття. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. – Київ, 2004 – 24 с.
21. Рижкова Г. Українська «жіноча» проза 90-х років ХХ – початку ХХІ ст.: жанрові й наративні моделі та лінгвопоетика: автореферат дисертації канд. філол. наук. – Кіровоградський державний університет ім. В.Винниченка. – Кіровоград, 2008. – 20 с.
22. Романенко О. Архетип села у високій та масовій літературі (на матеріалі творів Г. Пагутяк, В. Медвідя, Люко Дашвар) // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство, мовознавство, фольклористика. – 2011. – Випуск 22. – С. 15-19. Режим електронного доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_LMF_2011_22_8

23. Свириденко О. Опозиція місто-село (столиця-провінція) у прозі Люко Дашвар // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. – 2013. – № 2(1). – С. 58-63. Режим електронного доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vluf_2013_2%281%2912
24. Соловей О. Гамоліна У. Жіноча проза як феномен української літератури – Вінниця: 2020 – Випуск 12 – С. 224-227
25. Телеканал 1+1. Інтерв'ю «Звездная история золотой писательницы Украины Люко Дашвар». Режим електронного доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=xu75WQPISr0> Дата перегляду: 07.04.21
26. Улюра Г. Теоретико-методологічні засади гендерних студій з літературознавства // Гендерні студії в літературознавстві: [навчальний посібник] / За ред. В. Л. Погребної. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2008. – С. 6-20.
27. Філоненко С. «Інша мова жінки»: художні особливості української жіночої прози 90-х рр. ХХ століття // Слово і Час. — 2008. — № 2. — С. 49-56.
28. Філоненко С. Концепція особистості жінки в українській жіночій прозі 90-х років ХХ століття. Монографія. – К., Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2006. – С. 156 .
29. Шевченко З. Словник гендерних термінів.– Черкаси, 2016. – 336 с.